

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

แนวคิดในการนำบุคคลผู้มีความรู้ความชำนาญเข้ามาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเพื่อช่วยอธิบายหรือให้ความเห็นในประเด็นที่ต้องใช้ความรู้ในศาสตร์เฉพาะด้านนั้น ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ใช้การดำเนินคดีแบบไต่สวน จากการศึกษาพบว่าในประเทศฝรั่งเศส การค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานต่างๆ ทั้งที่คู่ความเสนอต่อศาลหรือศาลเห็นสมควรสืบเอง เป็นบทบาทของศาล โดยศาลจะเป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญจากบัญชีของศาลที่ศาลสูงเป็นผู้จัดทำ ศาลมีดุลพินิจอย่างมากในการพิจารณาแต่งตั้งเลือกผู้เชี่ยวชาญจากบัญชีรายชื่อซึ่งจัดทำโดยศาลสูงและศาลอุทธรณ์ของประเทศและศาลต้องกำหนดระยะเวลา รวมถึงมอบหมายหน้าที่ของพยานผู้เชี่ยวชาญอย่างชัดเจนว่าต้องให้ความเห็นในด้านเทคนิคเท่านั้นและผู้เชี่ยวชาญก็มีหน้าที่เฉพาะในขอบเขตที่ได้รับมอบหมายโดยอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้พิพากษา ไต่สวนซึ่งผู้เชี่ยวชาญต้องรายงานความเห็นในประเด็นของคดีต่อศาลโดยตรง จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งนั้นสามารถพิจารณาถึงความเหมาะสมได้หากเห็นว่าจำเป็นศาลอาจสั่งให้มีการตั้งผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมได้ เพื่อมาให้ความเห็นในคดีที่ศาลเห็นว่าปัญหาในคดีนั้นต้องการผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นและศาลจะเป็นผู้มอบหมายงานและกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญ แต่กรณีที่คุณเป็นผู้เสนอผู้เชี่ยวชาญจะมีน้อยมาก

ส่วนในประเทศเยอรมันซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์เช่นเดียวกัน ศาลจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยของศาลมาให้ความเห็นในกรณีที่มีความจำเป็นต้องอธิบายประเด็นในคดีที่นอกเหนือความรู้ความสามารถของศาลโดยพยานผู้เชี่ยวชาญ (expert) และยังมีพยานบุคคลอีกประเภทคือ พยานบุคคลผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ (expert witness) เป็นพยานที่มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จะสามารถให้ความเห็นโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีต ที่พยานทั่วไปที่ไม่ได้รับการฝึกฝนจะไม่สามารถทำได้ ความแตกต่างคือ พยานผู้เชี่ยวชาญ (expert) สามารถเปลี่ยนตัวได้แต่พยานบุคคลผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ (expert witness) เป็นการให้ความเห็นจากความรับรู้ในอดีตซึ่งต้องประสบมาด้วยตนเอง จึงไม่สามารถเปลี่ยนตัวได้ แต่อย่างไรก็ตามการให้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวก็มีได้ผูกมัดศาลแต่อย่างใด ศาลก็ยังคงมีดุลพินิจในการรับฟังเพื่อประกอบการวินิจฉัยคดีนั้นได้

วิธีการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาดังกล่าวมีความแตกต่างกับประเทศในระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งใช้วิธีการดำเนินคดีแบบกล่าวหา คู่ความจะมีบทบาทอย่างมากในการนำเสนอพยานหลักฐาน รวมถึงการกล่าวอ้างและการจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตน ก็เป็นหน้าที่ของคู่ความ มิใช่เรื่องของศาล จากการศึกษากฎหมายในประเทศอังกฤษผู้เชี่ยวชาญจะถูกจัดหามาโดยคู่ความ ไม่มีการแต่งตั้งโดยดุลพินิจของศาลเอง แต่ต้องเป็นการร้องขอจากคู่ความในคดี กล่าวคืออยู่บนพื้นฐานที่ให้คู่ความเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐาน ในประเทศอังกฤษผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความเห็นในกระบวนการพิจารณาคดีนั้นคงมีสถานะเป็นเพียงพยาน (witness) และศาลจะรับฟังในฐานะของพยานประเภทหนึ่ง ซึ่งต่างกับแนวคิดในระบบซีวิลลอว์ที่ผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความเห็นในคดีนั้นไม่ถือว่าเป็นพยาน (witness) แต่มีฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือศาลหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาล

แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติให้ศาลสามารถแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญได้ หากคู่ความร้องขอหรือศาลแต่งตั้งได้เองหากศาลเห็นสมควร ทำให้เห็นว่าทั้งระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์มีพัฒนาการเกี่ยวกับบทบาทของศาลเกี่ยวกับการนำพยานผู้เชี่ยวชาญเข้าสู่กระบวนการพิจารณาไปในแนวทางเดียวกันมากขึ้น

ส่วนของประเทศไทยมีการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของพยานผู้เชี่ยวชาญโดยการแต่งตั้งของศาลและการอ้างของคู่ความเช่นเดียวกัน แต่ไม่มีการแยกสถานะในกฎหมายอย่างชัดเจน แต่บทบาทของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งกับพยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมาต้องอยู่ในกระบวนการสืบพยานและการถามค้านโดยคู่ความฝ่ายตรงข้ามเหมือนกันเพื่อเป็นการตรวจสอบในชั้นพิจารณา พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีอาญาที่ศาลแต่งตั้งนั้น มาจากบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลที่มีการจัดทำโดยประกาศีให้บุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญสามารถขอขึ้นทะเบียนเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญตามสาขาต่างๆ มีแบบคำขอขึ้นทะเบียน ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีการตรวจสอบถึงคุณสมบัติหรือประวัติของพยานผู้เชี่ยวชาญเลย แต่สำนักงานศาลยุติธรรมจะทำการขึ้นทะเบียนโดยมีการประกาศีให้คัดค้าน แต่ไม่มีวิธีหรือระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนในการคัดค้าน ว่าสามารถคัดค้านในกรณีใด หรือว่าวิธีใด และการเปิดโอกาสให้คัดค้านถือว่าแทบไม่มีโอกาสเลยที่จะมีบุคคลใดคัดค้าน จึงไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติหรือความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงของพยานผู้เชี่ยวชาญเลย เมื่อศาลแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ทำความเห็น การคัดค้านพยานผู้เชี่ยวชาญมิได้มีบัญญัติไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติจะอนุโลมนำเหตุคัดค้านผู้พิพากษามาใช้กับการคัดค้านพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล เป็นการปฏิเสธพยานผู้เชี่ยวชาญในเบื้องต้นแรกถึงความไม่เป็นกลางหรือเมื่อมี

การขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิของ
คู่ความในคดี

กระบวนการสืบพยานต้องนำพยานผู้เชี่ยวชาญที่อ้างมาเบิกความในศาล คู่ความมี
สิทธิที่จะอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตน การค้นหาความจริง
จากพยานผู้เชี่ยวชาญให้ศาลเห็นจึงเป็นเรื่องของคู่ความที่ต้องใช้วิธีการซักถามหรือถามค้านพยาน
ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสริมความน่าเชื่อถือให้ศาลเห็นและหักล้างพยานของฝ่ายตรงข้าม ในระหว่าง
คู่ความจึงสามารถอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญได้อย่างอิสระ การให้คู่ความเป็นผู้มีบทบาทในการอ้าง
พยานผู้เชี่ยวชาญหรือการให้คู่ความถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งในชั้นพิจารณาของ
ศาลโดยปล่อยให้คู่ความเพียงอย่างเดียวและศาลใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐาน
หรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการที่คู่ความนำเสนอจึงไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญา
โดยรัฐ และจากการศึกษาศาลไทยมีการดำเนินคดีโดยถือหลักว่าศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางโดย
ถือว่าเป็นหน้าที่ของคู่ความเองที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจในการรับ
ฟังตามหลักกฎหมายพยานซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เคร่งครัด ทั้งๆที่ระบบการดำเนินคดีอาญา
ศาลควรจะมีบทบาทการตรวจสอบเพื่อทำให้ความจริงปรากฏ ซึ่งบุคคลในกระบวนการยุติธรรม
จะต้องมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงร่วมกัน มิใช่ผลักภาระไปให้แก่คู่ความในการดำเนินคดีอาญา

กระบวนการในการตรวจสอบและกลั่นกรองพยานผู้เชี่ยวชาญมีความแตกต่างกันไป
ตามระบบการดำเนินคดี ในประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ เช่น อังกฤษและอเมริกา เมื่อคู่ความ
เป็นผู้มีบทบาทในการอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญแล้ว การตรวจสอบและการโต้แย้งก็ยังคงเป็นหน้าที่
ของคู่ความในการแสดงให้ศาลเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญของอีกฝ่ายไม่มีคุณสมบัติเพียงพอ โดยใช้วิธีการ
ที่เรียกว่า voir dire ซึ่งใช้การถามคำถามที่จะแสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญไม่มีความสามารถหรือไม่
มีคุณสมบัติที่น่าเชื่อถือ กระบวนการถามค้านในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มีความสำคัญในแง่
ที่ว่า คู่ความจะเป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาความจริง การต่อสู้และโต้แย้งเป็นไปตามการกำหนด
ของคู่ความ ศาลมีหน้าที่เพียงการควบคุมการใช้กฎหมาย ให้การอ้างอิงพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามาใน
กระบวนการอย่างถูกต้องเท่านั้น มิได้ตรวจสอบถึงคุณสมบัติหรือความเชี่ยวชาญโดยศาล แต่จะ
ให้อิสระแก่คู่ความในการค้นหาความจริงหรือโต้แย้งคัดค้านกันผ่านการสืบพยานและการถามค้าน

ส่วนกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองพยานผู้เชี่ยวชาญในระบบการดำเนินคดี
แบบซีวิลลอว์ ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการควบคุมมาตรฐานของผู้เชี่ยวชาญของศาล ซึ่งมาจาก
บัญชีที่จัดทำโดยศาลสูง ในประเทศเยอรมันจากการศึกษาพบว่าหลักประกันสิทธิให้คู่ความใน
การคัดค้านพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งได้ด้วยเหตุความไม่เป็นกลาง มีอคติหรือการมี

ผลประโยชน์ทับซ้อน เพราะพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งถือเป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของศาล ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่สำคัญที่ผู้อยู่ในกระบวนการยุติธรรมควรจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง หากมีส่วนได้เสียในผลแห่งคดีแล้วย่อมจะถูกคัดค้านได้ตามกฎหมาย จึงบัญญัติให้สิทธิคู่ความในการคัดค้านผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งด้วยเหตุเช่นเดียวกับการคัดค้านผู้พิพากษา และมีการบัญญัติให้มีการถามค้านพยานผู้เชี่ยวชาญแต่ในทางปฏิบัติไม่มีการบังคับใช้ในเรื่องการถามค้าน เพราะต่างประเทศเยอรมันเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นเรื่องที่ศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังความเห็นนั่นเอง กล่าวได้ว่า พยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งจากบัญชีนั้น ศาลมีความเชื่อมั่นในความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ช่วยของศาลอย่างมาก จนอาจเป็นที่กังวลว่าจะเกิดความลำเอียง (bias) ของศาลในการรับฟังความเห็นพยานผู้เชี่ยวชาญ จึงเปิดโอกาสให้คู่ความสามารถอ้างพยานบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญของตนเข้ามาได้ในฐานะที่เป็นพยานบุคคล ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วยังอยู่ในความควบคุมของศาล โดยศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง

ในประเทศฝรั่งเศส ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทในการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาล และการให้ความเห็นก็เพื่อให้ความช่วยเหลือศาล ศาลจะเป็นผู้มอบหมายงานให้ผู้เชี่ยวชาญเหมือนกับประเทศเยอรมนี ในฝรั่งเศสมิได้มีบทบัญญัติให้สามารถคัดค้านผู้เชี่ยวชาญของศาลได้โดยตรงและไม่มีการถามค้านผู้เชี่ยวชาญโดยตรงแต่เป็นซักถามเพิ่มเติมหรือการถามผ่านศาล อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาในฝรั่งเศสจะเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเพิ่มหากศาลเห็นว่ายังมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญอีก ศาลก็อาจแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมได้อีก หรือคู่ความสามารถเสนอผู้ช่วยในการสืบพยานเพื่อเสนอความเห็นเพิ่มเติมให้แก่ศาลได้เป็นการเสนอความเห็นเพิ่มเติมเข้ามาช่วยศาลในการวินิจฉัย กล่าวคือเพื่อเป็นการถ่วงดุลผู้เชี่ยวชาญของศาลโดยจำเลย ซึ่งมีวิธีการคือศาลจะแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลและพยานผู้เชี่ยวชาญของฝ่ายจำเลย โดยให้ข้อมูลในการทำความเห็นมาจากทั้งสองฝ่าย ถ้าพยานผู้เชี่ยวชาญทั้งสองฝ่ายนั้นมีข้อสรุปที่ไม่ตรงกันจะแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญคนที่สามขึ้นมา แต่ไม่ใช่เป็นการถามค้านโดยคู่ความเพราะวัตถุประสงค์ไม่ใช่เป็นการทำลายความน่าเชื่อถือ การซักถามผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมทำได้โดยการถามผ่านศาลจึงต่างกับการถามค้านในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาที่ทนายจะใช้คำถามที่เสียดสีหรือทำให้พยานหมดความน่าเชื่อถือ แต่ในฝรั่งเศสจะเป็นการซักถามหรือเสนอความเห็นเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริงในคดีร่วมกันภายใต้การควบคุมของศาลเป็นหลัก

เรื่องกำหนดระยะเวลาในการทำความเห็นในประเทศเยอรมัน ศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนและระยะเวลาในการทำความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง หากพยานผู้เชี่ยวชาญปฏิเสธการทำความเห็น ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณาคดีต้องล่าช้าไปจะมีบทลงโทษให้ศาลสั่งปรับพยานผู้เชี่ยวชาญได้ พยานผู้เชี่ยวชาญจะถูกเปลี่ยนตัวได้หากพยานผู้เชี่ยวชาญปฏิเสธหรือถูกคัดค้านตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ส่วนประเทศฝรั่งเศสศาลจะสามารถแต่งตั้งบุคคลเพื่อมาช่วยเหลือพยานผู้เชี่ยวชาญในการทำความเห็นได้โดยพยานผู้เชี่ยวชาญร้องขอหรือศาลเห็นสมควรว่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญยังไม่เพียงพอ ก็สามารถแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นมาได้อีกตามจำนวนที่เห็นสมควรรวมถึงเป็นผู้กำหนดระยะเวลาในการทำความเห็น ผู้พิพากษาสามารถขยายเวลาได้โดยมีเหตุผลประกอบตามการร้องขอของพยานผู้เชี่ยวชาญ พยานผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ส่งรายงานภายในเวลาที่กำหนดไว้อาจถูกเปลี่ยนตัวได้โดยทันที พร้อมทั้งต้องส่งคืนวัตถุพยานและเอกสารและพยานหลักฐานที่ได้รับมอบหมายไปทุกอย่างภายใน 48 ชั่วโมง และศาลยังมีมาตรการในการลงโทษโดยพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนของศาล (official list)

เอกสิทธิ์ของพยานผู้เชี่ยวชาญในประเทศอังกฤษให้ความคุ้มกันแก่พยานผู้เชี่ยวชาญที่จะไม่ถูกฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งและอาชญาฐานหมิ่นประมาท ละเมิด และเบียดเบียน เนื่องจากสิ่งที่เขาได้ให้การในศาล แต่ก็มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับความคุ้มกันหากพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นได้เบียดเบียนในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่พิพาทกันในคดีโดยตรง หรือการเบียดเบียนโดยไม่สุจริตหรือเบียดเบียนก็ยอมไม่ได้รับความคุ้มกัน ซึ่งศาลจะพิจารณาแต่ละคดีไปว่าขอบเขตของเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันควรจะครอบคลุมไปถึงกรณีใดบ้างเท่าที่มีความจำเป็น ความคุ้มกันนี้รวมรายงานของพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นหนังสือหรือการแถลงการณ์จนถึงการให้การในศาล แต่เอกสิทธิ์นี้ก็มีข้อเอกสิทธิ์เด็ดขาด พยานผู้เชี่ยวชาญจะไม่สามารถได้รับความคุ้มกันในกรณีที่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง มีเจตนาร้ายและการแสดงพยานหลักฐานเท็จ

ส่วนเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญอยู่ในฐานะผู้ช่วยของศาล ผู้เชี่ยวชาญของศาลจะถือว่าเป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของศาล จึงมิได้มีเอกสิทธิ์อย่างเช่นในอังกฤษแต่จะเป็นไปในลักษณะความคุ้มกันเจ้าพนักงานของรัฐที่มาปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากศาล จึงเป็นการรายงานความเห็นและการให้การตามหน้าที่โดยสุจริตจึงได้รับความคุ้มกันเช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม และในประเทศฝรั่งเศสยังมีความคุ้มกันพยานบุคคล กล่าวคือ โดยหลักแล้วพยานบุคคลจะไม่ถูกฟ้องดำเนินคดีจากคำพูดที่ตนได้กล่าวในระหว่างเบียดเบียนต่อศาลหรือจากเนื้อหาในคำให้การเป็นลาย

ลักษณะอักษรที่ตนได้ยื่นไว้ต่อศาล นอกจากพยานจะได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางอาญาที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องดำเนินคดีแล้ว พยานยังได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันที่จะไม่ต้องถูกฟ้องร้องให้รับผิดชอบในทางแพ่งหรือทางวินัยอีกด้วย

ในประเทศไทยไม่ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองความรับผิดชอบของพยานและไม่มีกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันพยานผู้เชี่ยวชาญโดยตรง มีเพียงประมวลกฎหมายอาญามาตรา 331 ที่คุ้มครองเฉพาะความรับผิดชอบทางอาญารฐานหมิ่นประมาทแก่คู่ความหรือทนายความของคู่ความเท่านั้น จึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญอาจถูกคู่ความฟ้องร้องให้รับผิดชอบจากความเห็น ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญไม่อยากขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลหรือมาเบิกความในศาล เพราะต้องรับผิดชอบต่อการถูกฟ้องฐานเบิกความเท็จ หรือหมิ่นประมาทจากคู่ความที่ไม่พอใจหรือได้รับผลร้ายทำให้เป็นภาระแก่พยานผู้เชี่ยวชาญที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีอีก

ข้อเสนอแนะ

1. ศาลควรจะมีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดี ด้วยการเป็นผู้ริเริ่มในการแสวงหาความจริงด้วยการแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลในกรณีที่มีความจำเป็นในการรับฟังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของคู่ความอาจจะไม่เท่ากันในการสรรหาผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถมาสนับสนุนข้ออ้างข้อเถียงของตน ผู้ที่มีฐานะทางสังคมดีกว่าอาจเกิดความเสียเปรียบในการต่อสู้คดี การที่ศาลมีบทบาทเชิงรุกในการตั้งผู้เชี่ยวชาญเพื่อค้นหาความจริงในคดีจึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับคู่ความ แต่มิได้ตัดสิทธิคู่ความในการต่อสู้คดีด้วยเช่นกัน

หากศาลยังเห็นว่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั้นยังไม่เพียงพอ ศาลก็มีดุลพินิจที่จะใช้อำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความและศาลเป็นผู้ซักถามพยานเอง หรือการตั้งผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมเข้ามาในคดีเพื่อเสริมในส่วนที่ยังบกพร่องหรือยังไม่แน่ใจ ศาลควรมีอำนาจในการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญเป็นดุลพินิจเพื่อความเหมาะสมของแต่ละคดี

2. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่ มาตรา 243 ให้พยานผู้เชี่ยวชาญสามารถส่งรายงานความเห็นเป็นหนังสือต่อศาลได้โดยไม่ต้องมาศาลนั้น เป็นการผิดไปจากหลักการค้นหาความจริงโดยเปิดเผย เพราะผู้เชี่ยวชาญควรจะต้องมาเบิกความประกอบรายงานการทำความเห็น เพื่อเป็นการตรวจสอบโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ซักถาม หรือถามค้านเพื่อเป็นการทำให้ความจริงปรากฏ การที่แก้ไขข้อความว่าให้ผู้เชี่ยวชาญส่งรายงานเพียงอย่าง

เดียวได้จึงไม่น่าจะเหมาะสม แม้เหตุผลในการแก้ไขจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ต้องเดินทางมาศาล แต่พยานโดยหลักต้องมาให้การโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยในศาลและเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายที่อาจได้รับผลดีหรือผลร้ายจากความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญได้มีโอกาสโต้แย้ง คัดค้านได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น โดยหลักแล้วพยานผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบรายงานความเห็นเสมอ สิทธิของคุณในการคัดค้านเกี่ยวกับคุณสมบัติหรือการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผู้เชี่ยวชาญเป็นหลักประกันที่สำคัญในคดีอาญาเพื่อให้เป็นไปตามหลักความเป็นกลางและไม่มีส่วนได้เสียหรือมีผลประโยชน์ทับซ้อน พยานผู้เชี่ยวชาญสามารถถูกเปลี่ยนตัวได้หากไม่สามารถให้ความเห็นด้วยความเป็นกลางได้ ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจดังกล่าวเพื่อให้คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญได้ถูกตรวจสอบและกลั่นกรองในเบื้องต้นโดยศาล และพยานผู้เชี่ยวชาญต้องเข้าสู่กระบวนการสืบพยานและการซักถาม ถามค้าน เป็นการพิสูจน์ถึงความน่าเชื่อถือ ความรู้ความชำนาญและความเป็นกลางของพยานในคดีนั้นได้และเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำลายน้ำหนักคำพยานที่ฝ่ายตรงข้ามนำมาเสนอต่อศาลซึ่งเป็นไปตามหลักการต่อสู้ในทางพยานหลักฐาน

3. จากการศึกษา ในส่วนของสถานะของผู้เชี่ยวชาญที่มาให้ความเห็นในกระบวนการพิจารณาของศาล ตามกฎหมายของประเทศไทยผู้เชี่ยวชาญของศาลเป็นผู้ช่วยของศาลแต่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ว่าการขึ้นทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญมีฐานะอย่างไร คือ หากผู้เชี่ยวชาญของศาลเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐจะทำให้มีผลในการคุ้มครองพยานผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นและการให้การในศาล โดยมีความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 กล่าวไว้ว่า ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทและความผิดฐานละเมิดหากได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากศาล โดยไม่รวมถึงกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้เขียนเห็นว่าควรให้เอกสิทธิ์หรือความคุ้มครองแก่ผู้เชี่ยวชาญในกรณี ดังนี้

(1) เป็นการให้ความเห็นและมาให้การด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรในศาล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำไปตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

(2) เป็นคำให้การที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นพิพาทในคดีเท่านั้นจึงจะได้รับความคุ้มครองจากการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา

(3) เอกสิทธิ์และความคุ้มครองจะใช้บังคับเฉพาะความเห็นซึ่งแสดงออกด้วยความเป็นธรรม หลักสำคัญมีอยู่ว่าการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องกระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง

เอกสิทธิ์นี้มีความมุ่งหมายที่จะสนับสนุนให้เจ้าพนักงานได้ปฏิบัติหน้าที่ของเขาไปโดยเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่จะแสดงความเห็นในหน้าที่ของเขาเพื่อประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม ถ้าพยานผู้เชี่ยวชาญต้องมีความหวาดเกรงว่าจะต้องมีความผิดในการรายงานเหล่านั้นแล้ว ย่อมไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นใดๆที่จะเป็นประโยชน์ในคดีแต่จะทำให้ถูกฟ้องร้อง การมีเอกสิทธิ์ดังกล่าวจะทำให้เป็นหลักประกันในการที่จะเสนอความคิดเห็นใดๆ อันยังจะให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม แม้ความเห็นนั้นอาจจะกระทบกระเทือนบุคคลอื่น แต่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ที่สำคัญคือเจ้าพนักงานที่จะได้รับเอกสิทธิ์จะต้องกระทำในตำแหน่งหน้าที่ของตน และเป็นการกล่าวโดยสุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

4. กรณีที่ศาลแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ถ้าในบัญชีของศาลไม่มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ต้องการหรือมีความจำเป็น กฎหมายไม่ได้ระบุว่าศาลจะต้องทำอย่างไร จึงควรระบุเป็นข้อยกเว้นให้ศาลสามารถแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญนอกจากบัญชีของศาลได้ โดยอาจจะเป็นการเชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีได้อยู่ในทะเบียนเข้ามาให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่คดี และการจัดทำทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาล น่าจะใช้วิธีการส่งคำเชิญให้ผู้ที่มีความสามารถมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลโดยแจ้งถึงหน้าที่และชี้แจงเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน เพื่อเป็นหลักประกันให้พยานผู้เชี่ยวชาญได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและปราศจากความเกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

การกำหนดระยะเวลาทำความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญและบทลงโทษ มีข้อเสีย คือ อาจส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญไม่อยากที่จะมาขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาล ทำให้คิดได้ว่าพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถเชี่ยวชาญจริงๆ จะไม่อยากเสี่ยงที่จะเข้ามาอยู่ในระบบของทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่หากผู้เชี่ยวชาญที่เก่ง มีความสามารถในด้านนั้น มิได้ตระหนักถึงหน้าที่โดยอาจให้ความเห็นล่าช้าเป็นอย่างมากซึ่งจะไม่ส่งผลดีต่อคู่ความ และหลักการดำเนินคดีอาญาที่ต้องเป็นไปด้วยความต่อเนื่อง รวดเร็ว และเป็นธรรม การที่ผู้เชี่ยวชาญเก่งและมีความสามารถก็จะไม่เป็นประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมเลย

ผู้เขียนเห็นว่าศาลควรมีกรอบระยะเวลาในการทำความเห็นให้พยานผู้เชี่ยวชาญไว้เพื่อมิให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพิจารณา แต่ศาลควรมีดุลพินิจที่จะขยายเวลาได้ หากมิได้เป็นไปตามที่ศาลกำหนดให้มีการเปลี่ยนตัวพยานผู้เชี่ยวชาญได้ทันที

5. ควรให้มีการแยกการรับฟังผู้เชี่ยวชาญบัญญัติไว้ในคดีอาญาแยกต่างหากจากคดีแพ่ง เพราะหลักในการดำเนินคดีแพ่งนั้น มีสาระสำคัญที่แตกต่างกับหลักในการดำเนินคดีอาญากล่าวคือ ในคดีแพ่งคู่ความจะเป็นผู้กำหนดข้อเท็จจริงที่จะต้องพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานในศาล หลักในการดำเนินคดีแพ่งนี้ เรียกว่า “หลักความตกลง” ส่วนในคดีอาญามีหลักในการ

ดำเนินคดีที่เรียกว่า “หลักการตรวจสอบ” คู่กรณีจะตกลงกันให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างในคดีแพ่งไม่ได้ ต้องมีการพิสูจน์กันด้วยพยานหลักฐานเสมอ ศาลและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบความจริงในเรื่องที่กล่าวหา เป็นเรื่องของรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา แม้แต่หลักกฎหมายในการรับฟังพยานก็แตกต่างกัน ในคดีแพ่งเป็นเรื่องของคุณความในการนำสืบให้ศาล ส่วนในคดีอาญาเป็นหน้าที่ของศาลในการค้นหาความจริง